

Mogyoródi Gergely

Európai rendőrségek bemeneti követelményei a szervezeti és képzési jegyek tükrében: Csehország és Málta esete

**The selection of police in Europe in consideration of
organizational and training attributes: the case study of the Czech
Republic and Malta**

Absztrakt

Az esettanulmány a cseh és a máltai rendőrségek szervezeti és képzési jellemzőiről, valamint a bemeneti követelményekről bemutatásáról szól. A felvázolt hipotézis szerint a bemeneti követelmények, függetlenül a szervezeti és a képzési jellemzőktől, összességében hasonlóságot mutatnak az itthon alkalmazott struktúrával, illetve ezek a kritériumok, nagyobb létszám biztosítása érdekében (szabályozott keretek között) módosulnak. A tanulmány elkészítése a rendelkezésre álló szakirodalom vizsgálatával, valamint angol nyelvű interjúk felvételével készült. A tanulmány a fenti tulajdonságok leírásával a hipotézisben foglaltakat elemzi, és a rendszerek egy-egy ismervét hasonlítja össze. A kutatás megállapította, hogy a szervezetek sajátosságaitól függetlenül, a bemeneti követelmények alapvetően hasonló filozófia szerint épülnek fel, valamint az erős létszámgigények kihatással vannak az aktuális kritériumrendszer felépítésére és működtetésére.

Kulcsszavak: cseh rendőrség, máltai rendőrség, kiválasztás, szervezeti jellemzők

Abstract

This case study is about the eligibility criteria, the organizational and the educational attributes Police of the Czech Republic and the Police of Malta. Previously, it was assumed that despite the differences between the Hungarian and Czech police the eligibility criteria were actually the same, while the criteria would change (in a regulated way) during significant recruitment campaigns. The methodology of the topic was analysis of the relevant specialized literature and completion of interviews in English language. By describing

the listed characteristics, the case study analyzes the main statements of the hypothesis and makes a comparison between the specific attributes of the entry requirement of the two systems. The research showed that the constructing philosophies of the eligibility criteria of both countries are basically the same, in addition to the high demand of workforce had an impact on the idea of reforming the actual system.

Keywords: The Police of the Czech Republic, The Police of Malta, selection, organizational marks

Bevezetés

Az esettanulmány egy publikációsorozat első részeként, a cseh és a máltai rendőrség bemeneti követelményeivel, ezzel összefüggésben pedig a szervezeti és képzési jellemzőivel foglalkozik.

Magyarországon a rendőrség létszáma 2010 óta folyamatosan emelkedik,¹ amelyben jelentős szerepe volt a 2015-ben megnövekedett illegális bevándorlási hullámra reagálásként megindított 3.000 fős bővítési folyamatnak is.

Roelfose (Roelfose, 2015, 245-265.) szerint egy ország rendőrségi stratégiáját a politikai, a gazdasági, a demográfiai és más változók befolyásolják. A stratégiával összefüggésben állnak a toborzási igények, amelyek kihatással vannak a bemeneti feltételekre. Ebből következően, erőteljes toborzási kampányok során felvetődhet az a kérdés, hogy a jelentkezők a szakmai követelményeknek milyen mértékben tudnak megfelelni, valamint ezzel összefüggésben a létszámgigények hogyan hatnak a bemeneti standardokra.² A rendőrség szervezetével, szerepével vagy személyi állományával kapcsolatos kérdéseket főleg hazai szinten kell értelmezni, de akadnak köztük olyanok, kérdések is, amelyek az Európai Unió (továbbiakban: EU) valamennyi országát együttesen érinthetik.

Például az Európai Rendőretikai Kódex 23. cikke szerint a „rendőröknek bizonyyságot kell adniuk egészséges ítélőképességükről, nyitottságukról, jellemük érettségéről, korrektségükről, kommunikációs képességükről, és ha szükséges, vezetői és irányítói képességeikről is. Mindezekon túl, azokkal a képességekkel is rendelkezniük kell, melyek a társadalmi, kulturális és a különféle közösségek problémáinak megértését biztosítják.” Továbbá a 25. cikk alapján „a fel-

1 Az Országos Rendőr-főkapitányság által, hivatalos megkeresésre rendelkezésre bocsátott adatok szerint 2010-ben a hivatásos állomány 33.450, 2015-ben 36.887, míg 2017-ben 38.513 fő volt.

2 Itt a követelmények szabályozott keretek között történő megváltoztatására utalok (lásd az alkalmassági kritériumok könnyítése), nem a meglévő szabályok tudatos áthágására.

vételi eljárás során el kell kerülni a diszkriminációt, és a jelentkezőket objektív alapon, a szükséges ellenőrzések elvégzését követően kell megítélni. A felvétel során azt kell szem előtt tartani, hogy a felvételre kerülő férfiak és nők a társadalom különböző részeit reprezentálják, ide értve az etnikai kisebbségeket is, ezáltal teljesítve azt a nagy fontosságú követelményt, hogy a rendőrök összetétele tükrözze azt a társadalmat, melyet szolgálnak.

A fenti etikai előírásokat alapul véve feltételezhető, hogy az EU országai-ban a rendőröknek hasonló személyi követelményeknek kell megfelelnie. A magyar rendőrség az alkalmassági (fizikai, pszichikai és egészségügyi), a képesítési és a személyi követelmények köré csoportosítja a bemeneti kritériumokat, amely feltételrendszer a tagállami rendőrségeknél ugyanúgy megtalálható. Ennek megfelelően a tanulmány olyan kérdésekre keres választ, mint hogy a szervezeti igények tükrében a külföldi rendőrségek milyen elvek mentén alakítják ki a bemeneti követelményeiket?³ Volt-e bármilyen körülmény (például megnövekedett humánerőforrás-igény), ami ezeket ez elveket felülírta és a bemeneti követelményeket megváltoztatta jogalkotói oldalról? A szervezeti és képzési ismérvek leírásához, valamint elemzéséhez rendszerint a szakirodalmi források elegendő adatokat tartalmaznak, azonban (ezzel összefüggésben) aktualitásuk kérdéses lehet. Ezzel szemben a bemeneti követelmények vizsgálata ilyen módon többnyire nem elegendő, ezért az esettanulmányok⁴ elkészítéséhez, azaz a szükséges adatok begyűjtéséhez, valamint a naprakész információk biztosításához szóbeli és írásbeli interjúk⁵ kerültek rögzítésre.⁶ Az interjúk kérdéseit, azok struktúráját, valamint az interjúalanyokat egy korábbi cikkben tárgyalásra került (Mogyoródi, 2018), ennek megfelelően ezekre a tényezők jelen cikkben nem kerülnek felvázolásra. Összességében elmondható, hogy a (leíró) tanulmányosorozat a szakirodalmi forrásokra és az interjúk során felvett adatokra⁷ támaszkodik elsődlegesen. Csehország és Málta vizsgálatát nem a mintajellegük, hanem a kutatási módszerek alkalmazhatósága indokolta.⁸

3 Ennek megfelelően nem a követelmények részletes ismertetése a cél, hanem azoknak az általános jellemzőknek a bemutatása, amiből a rendszerfelépítésének filozófiája megérthető.

4 Míg a cseh közszolgálati modell pozíció rendszerű, addig a málta és a magyar a vegyes rendszerbe tartozik (Linder, 2014, 19.). Az ebből fakadó jellemzők közti különbségek, valamint egyes adatok hiánya (például az alkalmassági vizsgálatok eredményei) miatt a tárgykörben teljes összehasonlító elemzés készítésére nem volt lehetőség.

5 Kérdőívként kerültek szétküldésre.

6 Jelen esetben egy szóbeli és egy írásbeli interjút.

7 Csehország esetében a szóbeli interjú felvételére 2017 májusában került sor, míg az írásbeli interjúra 2017 augusztusában került sor. Málta vonatkozásában az írásbeli interjú 2017 júniusában került rögzítésre.

8 A rendelkezésre álló irodalmi források, valamint az interjú alanyok toborzása szempontjából.

A tanulmány első részében a szervezeti, azt követően a képzési, végül pedig a kiválasztási jellemzőket tárgyalom az adott országos vonatkozásában.

A cseh és a máltai rendőrség

Szervezeti jellemzők

Csehország: A Cseh Köztársaság Rendőrsége (eredeti nyelven: Policie České republiky) a Belügyminisztérium irányítása alá tartozó, centrális irányítású rendszerben működő, a vámhatósághoz és a katonasághoz hasonló alapokon szervezett fegyveres biztonsági erő, amelyről a cseh 273/2008 Coll. számú jogszabály rendelkezik. Szervezeti felépítése centralizált, központi hatósága a rendőrség elnöksége (Police Presidium), amelynek feladata a fejlesztési célok, a működési szabályok meghatározása, továbbá a különböző országos hatáskörű szolgálatok (például a Készenléti Rendőrség, Bevándorlási Rendőrség vagy a Közlekedési Rendőrség) munkájának tervezése és irányítása. Emellett alárendeltségébe tartoznak a regionális igazgatóságok (területi szervek, összesen 14) is. Az igazgatóságok 81 helyi (kerületi) szerv felett látnak el szakirányítói tevékenységet, illetékességi területük a megyék közigazgatási határaival azonosak (URL1). A rendőrség feladata a közbiztonság, a közrend és a határvédelme, a bűnüldözés, valamint a terrorizmus elleni küzdelem (URL2). A szolgálati viszonyra vonatkozó szabályokat, valamint az előmeneteli rendszert a cseh 361/2003 Coll. számú, a biztonsági erők tagjaira vonatkozó törvény határozza meg, amely szerint a rendőrök közhivatalnokok. A beosztások egyszerre tükrözik a szervezeti ranglétrán elfoglalt helyet, a képzettséget és az elvárt képességeket, valamint a szolgálati feladatokat.

Málta: A máltai rendőrség a hazai szakirodalomban nem tartozik az érdeklődés központjába, pedig a szervezet magát az egyik legrégebbi, modern értelemben vett rendőri erőként tartja számon. Angol nyelvű honlapjuk (URL3) szerint a megalakulásukat 1814-re datálják és Sir Thomas Maitland nevéhez kötik, aki akkoriban az Egyesült Királyság kolóniájaként létező Málta kormányzójaként megreformálta az igazgatási rendszerüket, ami egészen az ország függetlenségének kivívásáig, 1921-ig érvényben maradt. A máltai rendőrség, honlapjuk szerint (URL4) a szervezet eredeti megnevezése Pulizija Ta' Malta, munkája alapvetően területi alapon, a közigazgatási egységeknek⁹ megfelelően szerve-

⁹ A sziget északi (A) és déli (B) régiókra tagozódik, ezeken belül öt-öt kerület található. Az A régióban az első öt, a B-ben pedig hattól tízig számozott kerületek vannak. Máltán, és a hozzákapcsolódó test-

zett. Mellettük különböző szakfeladatokat (bűnügyi nyomozati, kábítószer bűnözés elleni, műveleti, stb.) ellátó egységek is dolgoznak. Feladatai két részre tagolódnak. Egyfelől a nemzeti biztonság garantálására (rend és béke fenntartása, valamint a közösségi rendőrségi modell alkalmazása), másfelől a nyomozati tevékenységre. Ez utóbbi feladatrendszer sajátossága, hogy az elkövetéssel gyanúsított személyek bíróság elé állításáról az adott rendőri szerv vezetője dönt. Az Europol weboldalán (URL5) Máltáról közzétett információk között fellelhető, hogy bizonyos rendészeti jellegű feladatok háttértámogatására (például bombák hatástalanítására) a máltai katonaság is bevonható. A rendőrség munkájának irányítása és felügyelete a Belügyi és Nemzetbiztonsági Minisztérium alá tartozik (URL6).¹⁰

A személyi állomány jellemzői

Csehország: A cseh rendőrség hivatásos állományának teljes létszáma 39.046 fő, ebből 33.000 férfi, 6.000 nő.¹¹ Megközelítőleg 270 állampolgárra jut egy rendőr, míg a fővárosban (Prágában) 6.000 fő teljesít szolgálatot. Emellett a cseh rendőrség 9.278 fő polgári munkavállalót is alkalmaz. A szervezeti költséghatékonyság növelése érdekében 2008-ban¹² az állománystruktúrát átalakították, a vezető-beosztott arány a korábbi 1:8-ról 1:11-re került módosításra. A reform részeként először 855 hivatásos és 373 polgári alkalmazotti, majd 2009. január 1-ig további 110 hivatásos és 772 polgári alkalmazotti állást szüntettek meg. A szolgálati viszonyok változásai miatt több mint ezer rendőr vonult nyugdíjba, ezzel 2008-ban a betöltetlen hivatásos pozíciók száma 4.500-ra emelkedett (URL7). A fluktuáció leginkább a bűnügyi területet sújtotta, de hasonló jellegű problémát okozott a közrendvédelmi és a vasútrendészeti szakágaknál is (Hála, 2007.). A leszerelési hullám 2011-ben tetőzött, ekkor körülbelül ötezer rendőr hagyta el a pályát. (Foltin et al. 2013, 62.) megállapításai szerint a létszámcsökkenés legnagyobb hibája az

vérszigeteken Gozo-n és Comino-n összesen 69 helyi szerv (rendőrőrs) plusz a rendőr-főkapitányság, található, ami a magyar jellemzőkhöz viszonyítva (154 rendőrkapitányság) erősen tagoltnak tekinthető.

10 Megjegyzem, ide tartozik továbbá a máltai repülésbiztonsági ügynökség, a katonaság, a büntetés-végrehajtás, a polgári védelem, a menekültügyi hivatal, valamint a Fegyveres Szervek Akadémiája is.

11 A cseh rendőrség létszáma tehát méretében azonosságot mutat a magyar rendőrségével, azonban idehaza a nők aránya magasabb a szervezeten belül (a 2017-es adatok szerint az 22,58 százalék volt, ami 8 858 főt jelent).

12 A tíz évvel ezelőtti adatok nyilvánvalóan nem szolgálhatnak aktualitásként, azonban az alkalmazott toborzási módszereket, valamint az elért sikereket a téma szempontjából érdemes szerepeltetni. Tendenciák megállapítására, illetve folyamatok elemzésére nem volt lehetőség, mert az adatokat évenkénti bontásban nem lehetett beszerezni.

volt, hogy a költségvetési korlátok miatt, nem gondoskodtak az utánpótlási rendszer hatékonyságának erősítéséről.¹³

Málta: A máltai rendőrséget a rendőrkapitány (központi szint), a régiókat a helyettesei (területi szint), míg a kerületi szerveket (helyi szint) a főfelügyelők irányítják. Ezen kívül a beosztási struktúrában, a magasabbtól az alacsonyabb felé haladva, a következő rendfokozatok találhatók meg: felügyelő, főtörzsőr-mester, törzsőrmester, őrmester és a közrendőr. Az interjúkból rendelkezésre álló adatok szerint 2017 júniusában a hivatásos állomány 2.161 fő volt, amelyből 422 nő. Ez körülbelül a teljes létszám ötödét jelenti. Ebből következően a rendőrök létszáma Málta méretéhez viszonyítva kiugrónak tekinthető, hiszen százezer lakosra 443 rendőr jut, amivel az Európai Unió élmezőnyébe tartoznak (Mazzocco, 2017.). A létszámgigényekkel és a strukturális változásokkal kapcsolatban, az interjú válaszokban csak utalást tettek a megkérdezett személyek arra, hogy a különböző rendészeti kihívások miatt az állomány mérete az elmúlt tíz évben növekedett, erről azonban pontos számadat vagy bármilyen jellegű kimutatás nem áll rendelkezésre. A hivatásos állományú dolgozók jogosultak 25 év szolgálati viszony után nyugdíjba vonulni, amely az interjúból származó adatok szerint a leggyakoribb pályaelhagyási oknak tekinthető. A szervezetben nem csak rendőri, hanem polgári alkalmazottakat is foglalkoztatnak, a hivatásos állomány számához viszonyítva alacsony számban. Az írásbeli interjúra kapott válaszok szerint a máltai rendőrség 2017 júniusában összesen 103 munkavállalóval rendelkezett, amelyből 73 férfi, 30 pedig nő volt.

A képzési rendszer

Csehország: A cseh rendőrképzési rendszerben alapvetően két irányvonal különíthető el markánsan. Ebből az egyik a rendőriskolai (a Belügyminisztérium által működtetett rendőriskolákban), a másik pedig a rendőr akadémiai képzés.¹⁴ Az előbbiben zajlanak az alapképzések, amelyek célja a szolgálatellátáshoz szükséges tudás, képességek és attitűdök biztosítása. Az oktatás hossza alapesetben kilenc hónap, amely idő alatt a rendőri munka jogi és adminisztrációs alapjait, valamint a taktikai és technikai módszereket oktatják (Foltin et al., 2013, 65.).¹⁵

13 A megállapításuk a 2008 óta folyamatosan csökkenő létszámra vonatkozik. Ennek ellentmondanak a toborzási részben ismertetett állománybővítési törekvések.

14 Főnyomozói beosztás betöltéséhez már felsőfokú végzettség szükséges.

15 A Belügyminisztérium alárendeltségébe a következő rendőrképző intézmények tartoznak: Felsőszintű és Középfokú Rendőriskolák Prágában (Hrdlořezy-ben) és Holešov-ban; Felsőszintű Rendőriskola

A hallgatókkal az oktatás befejezéséig határozott időre szóló szerződést kötnek, ami az eredményes záróvizsgák után határozatlan időtartammal kerül módosításra. Az alapszintű képzést szakterület specifikus, gyakorlatorientált tréningek követik. A Cseh Rendőr Akadémia (továbbiakban: akadémia) egyes szakirányaira szolgálati viszony és munkatapasztalat nélkül is lehet jelentkezni, azaz egyaránt nyitott a polgári és a hivatásos pályázók¹⁶ számára. Emellett vannak kifejezetten rendőri múlttal rendelkezőknek indított speciális szakirányok is.¹⁷

Az akadémiai képzés a Bologna-rendszer része, ahol Ba, Ma és PhD szakokat egyaránt indítanak. Bekerüléskor nem az előzetes tanulmányi eredmény, hanem a felvételi vizsgák során nyújtott teljesítmény dominál. Az oktatás kifejezetten az elméleti ismeretek elsajátítására összpontosít (Fórizs, 2011, 44.). A tanulmányok elvégzésével a polgári hallgatók a rendőrségnél nem kapnak automatikusan állást, általában csak a végzettek felét alkalmazzák. A cseh rendőrökkel szemben elvárás az egész életen át tartó tanulás, amely egyben az előmenetelük feltétele is. Az ehhez szükséges személyzetfejlesztési feladatokat speciális tréningeken és belső továbbképzéseken (arra kijelölt centrumokban és a rendőri iskolákban) végzik.¹⁸ Az állomány minden tagját legalább három-évente egy alkalommal kötelezően minősíteni kell.

Málta: Az interjúk során beszerzett adatokat alapul véve, a máltai rendőrképzésnek két alapiránya különíthető el. Az egyik a közrendőröké, a másik pedig a felügyelőké. Az első esetében az oktatás a jogi ismeretek elsajátítására, a megfelelő fizikai állapot elérésére, valamint a szükséges taktikai készségek (például lövészet) gyakorlására összpontosít, amelynek a hossza hat hónap. Az alapképzésekért a Fegyveres Szervek Akadémiája¹⁹ (továbbiakban: akadémia) felel, ahol nem csak a rendőrök, hanem a katonák, a büntetés-végrehajtási és a polgári védelmi dolgozók oktatása is zajlik (URL8). Az alapkursusok mellett, itt folynak a különböző továbbképzések és a speciális tréningek is. Az oktatá-

Jihlava-ban és Pardubice-ben. Az alapképzés, végzettségre való tekintet nélkül minden felszerelőnek kötelező. Azonban a jogi végzettséggel rendelkezőknek tíz, míg más egyetemi szakirányon diplomázottaknak 12 hétig tartó módosított kombinált (egyszerre gyakorlat- és elméletorientált) oktatási programban kell részt venniük. (Foltin et al. 2013, 64-65.)

16 A hivatásos állomány tagjai nem csak az akadémián, hanem más olyan felsőoktatási intézményben is folytathatnak tanulmányokat, ahol az elméleti oktatási anyag a rendőri gyakorlatban is hasznosítható. (URL9).

17 A szakirányokról, az oktatott tantárgyakról részletes hazai szakirodalom áll rendelkezésre (Fórizs, 2011). Figyelemmel arra, hogy a képzési rendszer ismertetése csak a kontextusba helyezést szolgálja, ezért a szakirányok jellemzőit külön nem tárgyalom.

18 Minden aktív állományú tagnak éves szinten 120 óra továbbképzésen kell részt vennie, emellett vizsgáznia kell löfegyverhasználatból és intézkedéstaktikai ismeretekből, továbbá meg kell felelnie a fizikai alkalmassági szűrésen (Foltin et al. 2013, 65.)

19 Az akadémiát fejlesztési igény hatására 2016-ban hozták létre.

sokon kívül az intézmény profiljába tartoznak a rendészeti jellegű kutatások, továbbá a toborzási programok kialakítása és végrehajtása is. Az alapképzés alatt²⁰ a hallgatókat fizetés illeti meg, amelynek összege éves szinten 11.500 euró.

A végzett hallgatókat két évig próbaidős közrendőrnek nevezik ki, ez idő alatt további gyakorlati képzésen kell részt venniük²¹ (a képességek előzetes felmérése alapján a rendőrfelügyelő határozza meg az egyéni továbbképzési programokat), illetve a teljesítményüket négyhavonta értékelik. A próbaidő alatt a szolgálati viszony megszüntethető, ha a közrendőr fejlődésének üteme, avagy teljesítménye nem megfelelő, továbbá magatartása és attitűdje a szervezeti értékekkel nem összeegyeztethető, illetve a motivációja hiányzik. A felügyelők képzése két részből áll. Elsőként, egy három hónapos tréningen kell részt venniük, amely kifejezetten a jogi ismeretek elsajátítását szolgálja, majd a végzeteket próbaidős felügyelőnek nevezik ki. Véglegesítésük előtt a Máltai Egyetem nappali tagozatának egy éves szakirányú továbbképzését kell elvégezniük.

A toborzás

Csehország: Mielőtt a toborzási módszerek bemutatására térnék ki, fontosnak tartom kiemelni, hogy Csehországban az alkalmas jelentkezőkért az egyes közszolgálati szektorok is versenyeznek, (egymással főleg a rendőrség és a katonaság), ezért a toborzási programok hatékonyságának jelentős szerepe van (URL10). Ebben a részben egy 2007-2009 között lezajlott kampányt mutatok be, amely 9 000 fővel akarta a teljes hivatásos létszámot megnövelni, ezzel pedig a betöltetlen hivatásos beosztások számát 3 500-ra csökkenteni.²² Az elvárások teljesítéséhez megemelték a rendőrség erre szánt költségvetést. A toborzási stratégia középpontjába a multimédiás eszközöket helyezték (például reklámok és kisfilmek vetítése országos televízió csatornáknban, interneten), emellett létrehoztak egy külön rendőrségi zöldszámot is. A program statisztikai adatai szerint 2008-ban 3 881-en csatlakoztak a rendőrséghez, amely 38 százalékkal meghaladta az előző évi adatokat. A rendőrség toborzási weboldalát több mint 360 000 fő látogatta, 20 000 elektronikus jelentkezési lapot regisztráltak, a zöldszámon pedig 14 000-et meghaladó hívást bonyolítottak. Míg 2007-ben 5 475 rendőr hagyta el a pályát, addig 2008-ra ez 3 237-re csökkent. Ennek köszönhetően először haladta meg az állományba vettek száma a leszerelőkét.

20 Már ez idő alatt is fegyelmi felelősséggel tartoznak.

21 A továbbképzések, illetve a próbaidő külföldön is teljesíthető.

22 Az intézkedésekkel a teljes állomány létszámát 43 500 főre akarták felemelni.

Málta: Máltán a toborzással kapcsolatos információkat állaspályázat formájában, belefoglalva a bemeneti követelményeket is, a kormány hivatalos közlönyben, a máltai rendőrség web- és a Facebook oldalán, valamint a Belügyi és Nemzetbiztonsági Minisztérium honlapján teszik közzé. A bemeneti követelmények vizsgálatához a máltai rendőrség honlapján 2018. november 9-én meghirdetett közrendőri beosztás pályázati anyagát használtam fel (URL11). Ebből először a személyi feltételek és a képesítési követelmények bemutatásával kezdem, amelyek az alábbiak.

A kiválasztási eljárás és a bemeneti követelmények²³

Csehország: A kiválasztási eljárás a jelentkezési kérelem leadásával kezdődik, amelyhez mellékelni kell a személyi igazolvány, a születési anyakönyvi kivonat, az erkölcsi bizonyítvány és a végzettséget igazoló iratok másolatát, valamint az önéletrajzot és a motivációs levelet is. A felvétel során mindenkit egységes elbírálásban kell részesíteni, tilos bárkit diszkriminálni a kora, etnikai hovatartozása, bőrének színe, szexuális beállítottsága, vallási, politikai vagy más meggyőződése, családi háttere vagy állapota miatt. (Police of the Czech Republic, 2010, 15.)

A jelentkezésnek, valamint a szolgálati viszony létesítésének vannak személyi és képesítési feltételei. Az előbbibe tartozik az életkor,²⁴a cseh állampolgárság és az állandó bejelentett lakcím. Figyelemmel arra, hogy a hivatásos állományba kerüléshez többféle bemeneti mód létezik (lásd a képzési rendszerben írtaknál) a személyi kritériumok a megpályázott beosztás függvényében változhatnak, bővíthetnek.²⁵ A képesítési feltételeket a cseh biztonsági erők tagjaira vonatkozó törvény határozza meg, amely alapján a felvételhez legalább a középfokú (érettségi) végzettség szükséges. Itt tartom érdemesnek megemlíteni, hogy a Daily Monitor Praga weboldalán Czech police may recruit foreigners címmel 2017. április 18-án megjelent cikkekre (URL12), amely arról számolt be, hogy az alkalmas jelentkezők hiánya miatt, a cseh rendőrség a személyi és képesítési követelmények átalakítására, azaz nem csak cseh, hanem külföldi állampolgárok, valamint középfokú végzettséggel nem rendelkezők alkalmazására kényszerülhet.

23 Az alkalmassági kritériumok esetében a cél az idevonatkozó, a rendszer megértését szolgáló ismeretek összefoglalása, nem pedig az egyes követelmények, szakmai elvárások elemzése és kritikája.

24 Betöltött 18. életév, felső korhatár nincsen, azonban a szolgálati viszonyt a 65. életév betöltésével meg kell szüntetni.

25 Például egyes szolgálati helyek, kiegészítő követelményként gépjármű vezetői engedélyt, előzetes munkatapasztalatot vagy nyelvi ismereteket is meghatározhatnak.

Nem felel meg a személyi kritériumoknak az a pályázó, aki büntetett előéletű, politikai tevékenységet folytat, illetve gazdasági érdekeltségei vannak. (Police of the Czech Republic, 2010, 15.) Ezeket az állományba kerülés előtt, a biztonsági ellenőrzések során vizsgálják. A szolgálati viszony létesítéséhez a személyi és képesítési kritériumok mellett, az alkalmassági (fizikai, egészségügyi és pszichológiai) követelményeknek is meg kell felelni, amelyeknek a következő jellemzői vannak. A hazai gyakorlat szerint sorrendben a fizikai, majd az egészségügyi és a pszichológiai vizsgálatokat kell végrehajtani. A cseh rendszerben nincsen meghatározott sorrend, kizárólag a szervek kapacitása határozza meg a vizsgálatok időpontját, azonban itt is minden vizsgálaton alkalmas minősítést kell szerezni.

Málta: A kiválasztási folyamatot a máltai rendőrségi törvény, a közszolgálati törvény, valamint a Belügyi és Nemzetbiztonsági Minisztérium humánerőforrás terve szabályozza. A jelenlegi eljárásrend évek óta²⁶ érvényben van, azonban a követelmények alkalmanként változhatnak. Egy-egy toborzási időszakban, pontos kimutatás nélkül,²⁷ átlagosan 20-40 fő képes teljes eredményességet elérni, míg a felvett hallgatók között öt-tíz újonc nem tud megfelelni a képzési követelményeknek. Ahogy a hazai rendszerben, úgy a máltai esetében is a jelentkezőknek a kiválasztási eljárás valamennyi részegységén meg kell felelniük ahhoz, hogy az alapképzésen részt vehessenek. A meglévő feltételek teljesítése után, külön figyelembe veszik (előnyt jelent) a pályázó előzetes munkatapasztalatát. Az üres beosztások betöltése a felvételi eljáráson, valamint az akadémián nyújtott teljesítmény alapján felállított rangsor szerint történik, amelyet a próbaidő leteltéig fenntartanak. (URL13) A felvételt nyertek hallgatói (gyakornoki) beosztásba kerülnek, amelynek keretében váltásos munkarendben szakmai gyakorlatokon vesznek részt, valamint az akadémián a képzési program idején bent kell lakniuk. A más intézményben ösztöndíjjal tanulók részvétele az alapképzésben kizárt, kivéve, ha a másik intézmény által biztosított ösztöndíj megszüntetéséről a jelentkező külön igazolást mutat be. Az eljárás a jelentkezési dokumentumok történő benyújtásával kezdődik,²⁸ amihez csatolni kell a végzettséget és az egyéb igazoló iratok másolatát, az önéletrajzot és két igazolványképet. A folyamat elemei a következők: előzetes orvosi vizsgálat, fizikai alkalmassági vizsgálat, interjú és orvosi alkalmassági vizsgálat (együttesen mentális vizsgálat).

26 Az írásbeli interjúra adott válasz pontos időpontot nem jelölt meg.

27 Egy adott képzési időszakban részt vevők számáról a következők állnak rendelkezésre. A máltai Newsbook online hírportál 2018. november 9-én megjelent cikke arról számolt be (URL15), hogy 77 új közrendőrt avattak fel (ebből 60 férfi, 17 nő), míg szintén a máltai Gozonews-on (URL16) 2016. október 21-én megjelent híradás 120 közrendőr avatásáról számolt be (ebből 92 férfi, 28 nő).

28 A szükséges iratokat a florinai humánigazgatási szolgálatnál kell benyújtani.

Alkalmassági vizsgálatok

Csehország: A jelölt fizikai alkalmasságát futással, akadályfutással, fekvőtámasszal, guggolással ellenőrzik, amely gyakorlatokat időre, előre meghatározott számban kell teljesíteni. Az orvosi vizsgálatok főleg a testfelépítésre, szív és érrendszerre, fogazatra, érzékszervekre terjednek ki, de a jellegük a beosztás függvényében változik.²⁹ A jelöltek mentális alkalmasságát írásban és szóban vizsgálják. A tesztek logikai (matematikai), intelligencia (érzelmi és értelmi) képességeket és más kompetenciákat (például a csapatmunkát) mérnek. Ez a szakasz elsősorban a bevalás valószínűségére koncentrál, nem az alkalmatlanság megállapítására. A pszichológiai alkalmassági vizsgálat valamennyi rendőr számára (beosztástól függetlenül) egységes. Az alkalmasságot minden vizsgálat után minősíteni kell. Az eredményt, szóban közölik a pályázóval, amelyet írásban is rögzítenek. A pszichológiai kiértékelés során javasolt vagy nem javasolt, míg az orvosi vizsgálat esetében alkalmas és nem alkalmas minősítést kapnak a jelentkezők.³⁰

Málta: Az alkalmasság eldöntésének első lépése az előzetes orvosi vizsgálat,³¹ amit a fizikai állóképességi vizsgálat követ. Az alábbi táblázat összefoglalja az erőnléti vizsgálati feladatokat és az ahhoz kapcsolódó követelményrendszert. A feladatok férfiak és nők esetében ugyanazok, azonban az értékelés a nemek között eltérő. Míg a magyar rendszerben nem csak a nemek között, hanem a korcsoportokban is változó követelményeket találunk, addig a máltai rendőrségnél ez a bontás a felépítésben nem található meg. (URL14)

	Férfiak	Nők
Egy mérföld futás	10 perc	12 perc
Fekvőtámasz	15 ismétlés	10 ismétlés
Felülés	25 ismétlés	20 ismétlés

1. táblázat: a fizikai alkalmassági vizsgálat követelményrendszere.³²

Az alkalmassághoz legalább a szintek és szintidők teljesítése szükséges valamennyi feladatból. Ismételni csak egy feladatot lehet, a vizsgálat idejétől számított egy héten belül. Az eljárás második lépése a kiválasztási interjú, amelyen a

29 A látás minőségére vonatkozó értékek vagy az allergiás megbetegedések tolerálása függ a tervezett beosztástól, de erről részletes orvosi protokollt beszerezni nem tudtam.

30 A döntések ellen van jogorvoslati lehetőség.

31 Célja kifejezetten az fizikai alkalmassági vizsgálaton való részvétel egészségügyi háttérének biztosítása.

32 A máltai rendőrség honlapja alapján.

pályázó személyiségét, éberségét, intelligenciát, tűrőképességét, udvariasságát és józan ítélőképességét analizálják, amelyek a szolgálatellátáshoz elengedhetetlenül szükséges kompetenciák. Az interjú során összesen 100 pont szerezhető, ebből legalább 50 szükséges a megfeleléshez. Az értékelést a rendőrfelügyelő által összehívott, magas beosztású felügyelőkkel álló bizottság végzi. A harmadik szakasz az orvosi alkalmassági vizsgálat, amin csak a fizikai alkalmassági vizsgálaton megfelelt, valamint az interjút sikeresen teljesítők vehetnek részt. Ez a szakasz a következők ellenőrzésére terjed ki. A megfelelő testtömeg indexre, a látásra (a látásélesség értéke szemenként nem lehet rosszabb 6/18-nál, vagy 6/12-nél egy szemre és 6/24-nél a másik szemre, illetve kontaktlencsével ez a látás legalább 6/6-ra javul a jobbik szemre és 6/9-re a gyengébbik szemre), valamint színlátásra. Emellett ki kell hangsúlyozni, hogy pszichológiai alkalmassági vizsgálatot külön nem alkalmaznak a kiválasztási eljárás során.

Konklúzió

A vizsgált szervezetek jellemzői között több szakmai párhuzamosság is megtalálható. A máltai rendőrség szervezetére és személyi állományára vonatkozó jellemzőkből megfigyelhető, hogy a korábbi angolszász szemlélet behatása a rendőrségi kultúrában mára kevésbé észlelhető, azonban az oktatási rendszerek vizsgálata során jelentős különbség látható. Az ország specifikus eltérésektől függetlenül látható az is, hogy a vizsgált rendszerekben a bemeneti kritériumok struktúrája összességében megegyezik a hazai rendszerben alkalmazottakkal (személyi, képesítési, valamint az alkalmassági követelmények). Csehország esetében a humánerőforrás biztosítása érdekében a felvételi követelmények átalakítására vonatkozó törekvések kerültek előtérbe, addig a máltai rendőrségnél hasonló folyamatra utaló információ és stratégiai döntés nem merült fel.

Felhasznált irodalom

-
- Angol nyelvű kézikönyv a Cseh Rendőrségről. (Police of the Czech Republic) Prága, 2010.
- Azzopardi, J. C. (2004): *Police Culture in Malta*. PhD értekezés, University of Leicester
- Foltin, P. – Rohál, A. – Šikolová, M. (2013): *Policing in the Czech Republic: Evolution and Trends*, In: Handbook on Policing in Central and Eastern Europe. New York: Springer-Verlag, 62-65.
- Fórizs, S. (2011): *A Cseh Rendőr Akadémia*. Magyar Rendészet, 11. 43-52.

- Hála, J. (2007): *EurWORK European Observatory of Working Life*. www.eurofound.europa.eu/observatories/eurwork/articles/security-forces-protest-against-new-legislation
- Linder, V. (2014): *Nemzetközi trendek a közszolgálatban*. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem. 19.
- Mareš, M. – Suchánek, M. (2015): *Reform of the Police of the Czech Republic: An unfinished business?* Central European Papers, 3. 78-98.
- Mazzocco, V. (2017): *Hrvatska ima dvostruko više policije nego u vrijeme Jugoslavije*. 2017. www.index.hr/vijesti/clanak/samo-bugarska-i-spanjolska-imaju-vise-policajca-od-hrvatske-cu-va-nas-dvostruko-vise-plavaca-nego-u-jugoslaviji/997840.aspx
- Mogyoródi, G. (2018): *Az interjú és a kérdőív alkalmazásának gyakorlati tapasztalatai nemzetközi közegben*. Magyar Rendészet, 18. 99-108.
- Roelofse, C. (2015): *Comparative Policing: Theory and Praxis*. Internal Security, 12. 245-265.
- Valcsicsák, I. (2013): *Rendészeti (szakmai) etika*. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem.

A cikkben szereplő online hivatkozások

- URL1: *Az Interpol honlapja, tagállami ismertető*. www.interpol.int/Member-countries/Europe/Czech-Republic (utolsó megtekintés: 2017.10.23.)
- URL2: *Az Europol honlapja, tagállami ismertető - Law Enforcement Agencies - Czech National Police (Policie České republiky)*, www.europol.europa.eu/partners-agreements/member-states/czech-republic (utolsó megtekintés: 2017.10.23.)
- URL3: *A máltai rendőrség angol nyelvű honlapja – History of the Malta Police*. <https://pulizija.gov.mt/en/police-force/Pages/History-of-the-Malta-Police.aspx> (utolsó megtekintés: 2018.12.06.)
- URL4: *A máltai rendőrség angol nyelvű honlapja – Police Sections*. <https://pulizija.gov.mt/en/police-force/police-sections/Pages/Police-Sections.aspx> (utolsó megtekintés: 2018.12.06.)
- URL5: *Az Europol honlapja – Tagállamok/Málta*. <https://www.europol.europa.eu/partners-agreements/member-states/malta> (utolsó megtekintés: 2018.12.06.)
- URL6: *A máltai Belügyi és Nemzetbiztonsági Minisztérium honlapja*. <https://homeaffairs.gov.mt/en/Pages/Home.aspx> (utolsó megtekintés: 2018.12.06.)
- URL7: *Czech Police Reform* (2008). www.policie.cz/soubor/reforma-policie-cr-en-pdf.aspx&cd=7&hl=hu&ct=clnk&gl=hu (utolsó megtekintés: 2018.12.08.)
- URL8: *A máltai Fegyveres Szervek Akadémiájának honlapja – Áttekintés*. <https://academy.gov.mt/en/about/Pages/Overview-of-the-Academy.aspx> (utolsó megtekintés: 2018.12.06.)
- URL9: *A máltai Belügyi és Nemzetbiztonsági Minisztérium honlapja – a Fegyveres Szervek Akadémiájának stratégiai terve 2017-2020 között*. <https://homeaffairs.gov.mt/en/media/Policies-Documents/Pages/Academy-for-Disciplined-Forces-Strategic-Plan-2017-2020.aspx> (utolsó megtekintés: 2018.12.06.)
- URL10: *Police force launches recruitment process to attract more police officers*. (2017),

- www.independent.com.mt/articles/2017-03-25/local-news/Police-force-launches-recruitment-process-for-police-constables-6736172071 (utolsó megtekintés: 2018.12.23.)
- URL11: *A máltai rendőrség angol nyelvű honlapja – Post of Police Constable*, https://pulizija.gov.mt/en/police-force/police-vacancies/Pages/Post_of_Constables.aspx (utolsó megtekintés: 2018.12.06.)
- URL12: *Czech police may recruit foreigners*. (2017), Daily Monitor, Praga, www.praguemonitor.com/2017/04/18/pr%C3%A1vo-czech-police-may-recruit-foreigners (utolsó megtekintés: 2018.12.11.)
- URL13: *The beginning of a career in the Malta Police Force for 120*. (2016) <http://gozonews.com/64517/the-beginning-of-a-career-in-the-malta-police-force-for-120-constables> (utolsó megtekintés: 2018.12.24.)
- URL14: *A Máltai Képesítési Keretrendszer*. <https://ncfhe.gov.mt/en/Pages/MQF.aspx> (utolsó megtekintés: 2018.12.06.)

Felhasznált jogszabályok

- 57/2009. (X. 30.) IRM–ÖM–PTNM együttes rendelet egyes rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjai egészségi, pszichikai és fizikai alkalmasságáról, közalkalmazottai és köztisztviselői munkaköri egészségi alkalmasságáról, a szolgálat-, illetve keresőképtelenség megállapításáról, valamint az egészségügyi alapellátásról.
2015. évi XLII. törvény a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról.